

Բզնուհանաց եւ Մանաւազեանց հաւասար , եթէ ոչ գերազանց . եւ Մանաւազեանց հետ (որոնց հիւսիսէն սամանակից էին Որդունիք) ասոնց ծայրայեղ որեւորմութիւնը որ արինտուշա կոչու- ներով յայտ կուգար, եւ չէր կրնար մարել նոյն իսկ թագաւորին , հայրապետին միջամտու- թեամբ , սպարապետին ուղարկմամբ , սպառ- նալիքներով, մինչեւ որ երկու տուներուն բնա- ջինջ կոտորածին մէջ թաղուեցաւ(1) , մեզի ա-ւելի խոր նշանակութիւն մը ունենալ կը թուի քան երկու սամանակից գաւառատըններու սո- վորական վէճերը . մեզի կը թուի՝ զարեւի ի վեր երկու տոմարուն մէջ գրոյցներով աւան- ղութիւններով արծարծուհ մնացած վաղեմի ոսո- խութեան մը — Հայաստանի տիրապետութեան համար — հաշիւը ընդ մէջ հին հարստութեան Արամէի կամ անկէ սերեալ կամ անոր ազգակից Որդունեաց , ու Արամէի յաջորդութիւնը , կալ- ուածները գրաւող Խալտանց , որոնցմէ էին Մանաւազեանք :

Գ. ՓԱՌՆԱԿ

(Շարունակելի)

Ե ր գ չ ու հ ի ն

Մշտիկ կ'ընծմ պատուհանէս՝ սարսըռուն՝
Վարն եղկելի մէկ աղջըկան ցընորուն
Տըխուր աւա՛չը եւ ձայնին հեծեծանքն
Ինծ կը բանայ իր սեւ խոկին ալքը լայն .

Ինչպէս որ Թին կը մըղէ նաւը՝ կատղած
Ալիքներու , կը նետէ նէ իր հոգին
Խոր ցաւերու , կարծես զինք չի վախցըներ

(1) Բիւզ. Գ. դ. մանրամասն կը պատմէ այս դէպքը
որ հակառակ Բիւզանդի չափազանցող ոգին , ուղիղ պէտք
է եղած ըլլայ , քանի որ ալ այնուհետեւ պատմութեան
մէջէն անհետ կ'ըլլան այդ երկու աւագ կարեւոր դիրքով
նախարարութիւնները :

Իր յուշերուն , խոկումներուն սեւ ուժիւն :

Ամպի ցեղը մ'են իր շըթունքներ, ցաւերու
Բոցը՝ զերդ շանթ զանոնք կարմիր է ներկած.
Եւ երգը խօլ՝ Թոյլ որոտ մ'է փոթորկին
Որ իր մըռայլ սըրտին վըրայ է Թաւեր :

Եւ աշուրներն արտասուելէն չորացած .
Ձանձրացած են այդ պաշտօնէն . ո՛հ, ո՛րքան
Անոնք մլուայլ երկինքներու ասուպներ
Պիտ՝ ուզէին ըլլալ սիրով , քան աչքեր :

Արտասուածոր այդ Թըշուաւին դէմքին վրայ,
Թուի վարսերն ալ գըլուխն ի վար ցիր ուցան
Ինկած Թաւսուն լանջքին վըրայ գորովի ,
Սեւ սեւ ամպեր լուսին հակած կը Թըւին :

Լուռ անցեալին մոխրին մէջ մահերու
Կը հըրահիլի վերջին կայծն իր սերունդին ,
Վերջին ամպորայն այդ կեանքերու լըռումին,
Թըշուաւ տոհմին երակներուն վերջին զարկ:

Երիտասարդ է . իր կենաց զարունին՝
Երբ իր դաշտին վըրայ գըտաւ ծըփանուտ
Սեւ մըշուշներ , խուլ հըծեծիւններ հոգիւրու ,
Կըւտող բուեր եւ հեղեղներ յորդառատ .

Խօթ ծերութեան ցուրտ արգանդի՞ն մէջմըռայլ
Պիտի ծընին անոր կեանքին անբեղուն
Արշալոյսները մըրքկայոյզ , հողմավար ,
Թէ գերեզմանն անոր ուրան պիտ'ըլլայ

Յորդ խընդութեան , երջանկութեան, երազի,
Եւ կամ վըշտին նենգ Թաթերէն խոր բացուած
Վէրքը խոշոր՝ հոգւոյն ծիծաղն պիտ'լլայ
Երբ նէ պայծառ անցնի էին առջեւէն :

Յուսափատի տըխուր աւա՛ջ մ'է երգածն
Որ կը դարբնէ սըրտիս վըրայ գըթութիւն ,
Ղօղանջ մ'է այդ՝ եղբայրութեան զանգակին
Որ կը կանչէ մեզ դէպ տաճարը Գութի:

Խոստովանանք մ'է որ կ'ընէ երկընքին ,
Երկրին, մարդուն. խուլ է երկինքն Աստուծոյ
Երջանկութեամբ . մուր երկիրը ցաւով,
Եւ կորսուած մարդն իր կիրքերով ու ոսկով:

Ըմբոստանալ դու չուզեցիր հեշտանքի
Պիղծ գինիով հակատագրիդ , չուզեցիր
Սրբիկայից հեծեծանքին՝ ամպարիշտ
Աստուծոյ ըլլալ կրքի մըրբիկ խաղաղող :

Յուզեցիր դու՛ն անոնց կրքի ծարաւին
Համբոյններու բաժակ մ'ընել կարմիր շուրճիդ ,
Վաւաշութեամբ սէջը սրբափայլ աստղը մաքուր .
Եւ ամսնի կարմրութեամբ թարմ այտերդ :

Անոնց կարշնեղ կուրծքերուն տակ թաւամագ,
Ծանծի երկինք , դու չուզեցիր երազել
Մաքուր սիրոյ սրբափայլ աստղը մաքուր .
Գու՛ չուզեցիր գեղեցկութիւնդ հիասքանչ

Փետել , փետել սուրբ կուսութեանդ մէջ մի
Թերթ
Պագշտ կըրքին հապուկներով խայթող .
Հանել քարի մասը մարմնոյդ , խաղողին
Ինչպէս որ ջուրը կը բամբն . ժանգոտել

Կըրքի ահեղ շրփումներով քու հոգին :
Ըլլալ աղքատ եւ անծրեւին տակ քալել
Հաւագոյն է , անուն մը լոկ պահելու
Դիպուածներու քարկծածան դէմ , մեր Պա-
տիւն :

Եող մը՝ կեանքի ծրփանքին մէջ դողդոջուն՝
Յար գտնելով մըրկոտ ամպին քըղանքքին,
Միշտ այդ շուշանը հախճի մէջ զըտնելով,
Մարմնոյն վըրայ՝ մեղքերու հանք պատառուն:

Գու՛ ուզեցիր շահիանդի մարդկութեան
Օգնութեան ձեռքը համբուր վըրայ աղամոզ,
Անոր նենգ սէջը սրբափայլ , հացը մարմնոյդ .
Ի զո՛ւր, ո՛վ հէգ , ան , ո՛հ , կոյր է ցաւերուդ :

Քեզպէսներով անէծք եղաւ կեանքն՝ Լին ,
Քեզպէսներով կեանքն եղաւ դառն մարդուն,
Իւ մինչեւ ե՛րբ եղբայրութեան հիմքոյրին
Լըկիւ ծարաւն ըզգայ պիտի մարդկութիւն:

ՅՈՒՍԷՔ ՍԵՔԱՍՏԱՆԻ

ՓԱՐԻԶՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ԲՆԴՆԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ

Մայիս 16ի իրկունը , Salle Lemoineի մէջ
տեղի ունեցաւ Փարիզի Հայկական Միութեան
Ընդհ. Ժողովը , նախագահութեամբ Պ. Յ. Իս-
կենտէրի :

Տնօրէն Խորհուրդի քարտուղարը կարպազ
Խորհուրդին տարեկան գործունէութեան տեղեւ
կազմը , որուն ամփոփումը կը գննէր ստորեւ:
Իմանալով որ մտայրութիւն կար Արեւիկ-
եան կենդանի լեզուաց վարժարանին մէջ հայե-
րէնի բեմին կարեւորութիւնը նուազեցնել՝ ու-
սուցիչը պարզ աշարժէ տը բուր ո՛ր մը վերա-
ծելով , Խորհուրդին քարտուղարը դիմեց Պ.
Քիմանտօսին որպէս զի հայերէնի բեմը մնայ
անփոփոխ . այդ դիմումը արդիւնաւոր եղաւ :

Խորհուրդը սարքեց Փարիզի մէջ , 1906
դեկտ. 1ին , աշակցութեամբ Կոմիտաս վարդա-
պետի , հայ հրաժշտութեան նուագահանդէս մը,
որու գտած մեծ յաջողութիւնը ծանօթ է Անա-
նիսի ընդհերդոններուն : Կոմիտաս վարդապետի
ձայնագրած եւ դաշնակած հայ ժողովրդական
երգերէն չարքի մը հրատարակման համար՝ Խոր-
հուրդը յատկացուց 1900 ֆրանք . այդ հաւա-
քածուն լոյս տեսաւ այս օրերս :

Խորհուրդը հաստատեց իր պաշտօնատեղւոյն
մէջ (10, Rue St. Lazare) Մատենադարան-Ըն-
թերցարան եւ Մատենադարանն արդէն ունի
հարկիւրի մօտ հատորներ , եւ քանի մը հատոր-
ներու հաւաքածուններ , մասամբ գնուած , ու
մեծ մասամբ նուիրուած ՊՊ. Բժ. Բաբայանէ ,
Յ. Իսկնտօրէ , Տ. Տօղրամանեանէ և Ն. Շէ :
Մատենադարանապետ կարգուկցաւ Պ. Ա. Շահ-
Մուրատեան :

1907 Վեար. 23ին Խորհուրդը ի նպաստ
Միութեան տուաւ Սալ Հոյի մէջ պարահան-
դէս-նուագահանդէս մը , որուն մասնակցեցան
Օր. Մ. Բաբայան , ՊՊ. Ալեքսանեան , Մաք-
սուտեան , Շահ-Մուրատեան , Մուղունեան ,
Կիւտեանեան եւ քանի մը օտարազգի արուես-
տագէտներ . Պարահանդէսի միջոցին , խումբ մը
երիտասարդներ պարեցին հայկական պարեր